

3. Рішення у справі № 19601/16 [2019]. Європейський суд з прав людини. Council of Europe. URL: <https://www.echr.com.ua/wp-content/uploads/2019/05/rishennia-espl-adjich-proti-horvatii-tekst.pdf> (дата звернення: 11.09.2021).
4. Білик О.О.: Питання, пов'язані з розірванням шлюбу, у практиці Європейського суду з прав людини. Часопис Київського університету права, 2020 р. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/378/359> (дата звернення: 12.09.2021).

ГЛУШАЧЕНКО Владислава,
здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,
кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОЦЕСУАЛЬНІ УГОДИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ДОГОВІРНОГО СПОСОБУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Збільшення частки диспозитивних методів і прийомів правового регулювання відносин у публічній сфері цивільного судочинства обумовлено урахуванням приватного інтересу у виникненні, реалізації і припиненні процесуальних правовідносин, а також правової природи тих відносин, які є об'єктом судового розгляду. Зазначене впливає з основних принципів діяльності правової держави, в якому забезпечення верховенства права зобов'язує враховувати баланс приватних і публічних інтересів. Процесуальні угоди як елемент договірному способу правового регулювання затребувані сьогодні національним цивільним судочинством, оскільки від останнього очікують певний соціальний ефект, цінний результат, що задовольняє публічно-правові та приватно-правові інтереси.

Процесуальне законодавство дає право учасникам справи самостійно вирішувати певні питання з приводу процесу. За процесуальними угодами (договорами) не можна визнавати силу самодостатнього джерела права. Однак слід визнати, що на сучасному реформаційному етапі розвитку цивільного судочинства, глобалізації та уніфікації процесуальних правил частка диспозитивних (договірних) справ в національному цивільному судочинстві є невиправдано незначною.

Процесуальні угоди відображають певну особливість встановлення правил поведінки в договірний спосіб, як правило, участь сторони в формі простого приєднання. У зв'язку з цим, слід звернути увагу на сутність процесуальних угод (договорів) як одного з проявів диспозитивного методу правового регулювання цивільних процесуальних правовідносин, які були предметом окремих досліджень. В українській науці договірні способи регулювання процесуальних правовідносин були предметом окремих досліджень, зокрема, Ю. Притики [1], С. Щербак [2], А. Коробка [3], Г. Прусенко [4], Коройд [5], в окремих випадках дослідники говорять про погоджувальні процедури, що виходить за межі традиційно визнаних процесуальних угод в цивільному судочинстві (угода про передачу спору в третейський суд, угода про підсудність справи, мирова угода, обрання експерта або експертної установи). [6]

Значення процесуальних угод проявляється в забезпеченні адаптації порядку розгляду і вирішення конкретної цивільної справи до матеріальноправового відносин сторін і їх процесуальних інтересів, створення сприятливого середовища для врегулювання або поступового припинення конфлікту без його рішення судом в загальному порядку. Національна система судочинства не спрямована на погашення конфліктів, а введення процедури врегулювання їх судом і сприяння суду примирення сторін не є достатньою підставою, щоб стверджувати про існування завдання судочинства по досягненню консенсусу сторонами як важливого міжнародного стандарту судочинства.

Процесуальні угоди мають на меті впорядкування процесуальних правовідносин на основі волі і волевиявлення приватних суб'єктів під час розгляду і вирішення справи судом. Це волевиявлення реалізується в спільному вчиненні або у відмові від вчинення дій, з якими закон пов'язує настання процесуально-правових наслідків. За загальним правилом укладення сторонами процесуальних угод завжди пов'язане з подальшим визнанням їх судом для надання їм властивостей юридичних фактів, з якими процесуальний закон пов'язує настання тих чи інших правових наслідків. Саме подальша оцінка угод судом визначає їх роль і місце в механізмі правового регулювання процесуальних відносин. Відповідна змішана правова природа процесуальних угод визначає встановлення характеру і змісту правовідносин, що виникають на їх підставі.

З приводу сутності угод, пов'язаних з процесом, зокрема, М. А. Рожкова вказує на те, що можливість сторін процесу укласти процесуальні договори, в першу чергу, на її думку, обумовлена характерною для вітчизняного процесу формальною диспозитивністю. Під принципом диспозитивності процесуального права [7, с. 188] дослідниця розуміє правило, згідно з яким сторони процесу мають право на свій розсуд вчиняти дії, що впливають на рух (і розвиток) судового процесу. І оскільки процесуальні угоди призначені впливати на рух судового процесу, на її

думку, можна говорити про те, що взагалі допустимість їх слід з принципу диспозитивності цивільного процесуального права. Дослідження правового регулювання дозволило М. А. Рожковій зробити ряд висновків щодо ознак процесуальних договорів: укладаються з моменту порушення провадження у справі до моменту закінчення розгляду справи при правосуб'єктності учасника правочину або його представника; прямо передбачаються нормами процесуального права або допускаються за змістом процесуальних норм (або укладаються за умови їх відповідності імперативним приписам права); повинні сприяти здійсненню завдань судочинства; мають на меті по забезпеченню найбільш повного дослідження обставин справи; не впливають на матеріальні правовідносини, мають на меті виникнення не матеріально-правових, а процесуальних наслідків (рух судового процесу); не допускають зміни або розірвання їх з волі сторін, визнання їх недійсними з підстав, передбачених цивільним законодавством оформляється не традиційним договором-документом, а в формі спільної заяви (клопотання) сторін [7, с. 188, 192-193]. Відповідні висновки дослідниці, безумовно, мають велике значення, втім певні положення є спірними, на що звертав увагу і Ю. Притика. Зокрема, третейська угода може бути укладена до відкриття провадження, а висновок процесуальних угод, які прямо не передбачені процесуальним законодавством спотворюють саму суть громадянської процесуальної форми. Незважаючи на те, що процесуальні угоди за своєю правовою природою повинні визначати порядок розгляду справи, вони також можуть безпосередньо впливати на матеріально-правові відносини між сторонами. Так, наприклад, мирова угода, якщо воно містить взаємні поступки, є новацією спірних матеріальних правовідносин.

Важливе теоретичне і практичне значення має визначення меж процесуальних угод. У зв'язку з цим представляється виправданим використання угод і по вирішенню спору самими сторонами (мирна угода), і по управлінню рухом справи і змістом судових процедур.

Крім зазначеного підлягає визначенню місце і роль процесуальних угод в рамках основних принципів, цілей і завдань цивільного судочинства, оскільки вони служать задоволенню приватних інтересів, втім можуть і повинні бути спрямовані на спрощення судового процесу. Сприяння зазначених угод здійсненню завдань судочинства, а тим більше цілі, що є публічним інтересом, здійснюється вже після оцінки процесуальних угод і надання їм юридичної сили за подальше затвердження судом або вчинення на їх підставі відповідних процесуальних дій.

Подальший розвиток договірних способів регулювання цивільних процесуальних правовідносин має визначатися сутністю концепції процесуальних угод, полягає в оптимізації цивільного судочинства за рахунок саморегулювання відносин учасників справи з урахуванням їх суміжних правових інтересів. Розширення нормативної можливості укладення процесуальних угод в цивільному судочинстві здатне значно

оптимізувати і раціоналізувати цивільну процесуальну форму, оскільки в них проявляється збіг приватних інтересів суб'єктів, які, особливо в справах позовного судочинства, не збігаються, досягати оптимального результату цивільного судочинства за допомогою процесуальних засобів, максимально відповідати інтересам всіх зацікавлених суб'єктів.

Список використаних джерел:

1. Притика Ю. Д. До питання про сутність процесуальних договорів (угод). *Право України*. 2014. № 2. С. 197–210.
2. Щербак С. В. Контрактualізація виконавчого процесу. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2014. № 2. С. 38–41.
3. Коробка О. С. До питання про договірне регулювання цивільних процесуальних відносин. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 1. URL: http://www.pap.in.ua/1_2016/29.pdf (дата звернення: 10.10.2021)
4. Прусенко Г. Є. Види процесуальних договорів у цивільному судочинстві. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 12. С. 61–64. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2018/12/11.pdf> (дата звернення: 10.10.2019).
5. Короєд С. О. Окремі нормативно-процесуальні перешкоди ефективності цивільного судочинства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2014. Вип. 24, т. 2. С. 53–56.
6. Коханская М. Л. Общие тенденции в обеспечении эффективности гражданского судопроизводства в Украине. *Leges et iura*. 2018. Июль. С. 60–63.
7. Рожкова М. А. Теория процессуального договора и сделки, направленные на защиту прав. *Российский ежегодник гражданского и арбитражного процесса*. 2007. № 6. С. 1–16.

ГОЛУБЄВА Даніела,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

**ПРОБЛЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ ОСВІТИ**

Проблема регулювання механізму забезпечення реалізації права на інтелектуальну власність в освіті наразі є провідною в Україні. Зокрема, створюються спеціалізовані суди з питань інтелектуальної власності та